

Det ny Europa.

Monopolismen.

Af Knud Korst.

I de store Forberedelser, som Tyskland er i Færd med at træffe for at erobre sin Del af Verdensmarkedet, spiller Dannelsen af Karteller, Truster o. lign. Sammenslutninger en afgørende Rolle. I mange vigtige Industrier er der saaledes opstaaet mægtige Foretagender eller Koncerner, som praktisk talt er helt enerådende paa Hjemmemarkedet og altsaa besidder et faktisk Monopol paa sit Omraade.

Men i flere Tilfælde rækker disse monopolagtige Sammenslutninger videre end til selve det tyske Hjemmemarked, idet nogle af de tyske Koncerner er Led i Sammenslutninger, der omfatter større eller mindre Dele af det europæiske Kontinent.

Dette gælder f. Eks. Kalindustrien; indtil 1918 var Tyskland den eneste betydende Kaliproducent i Verden, men da en Del af de store Kaliløjer laa i Elsass gik disse ved Fredsslutningen over til Frankrig. I Stedet for nu at etablere en haardnakket Konkurrence er det franske og det tyske Kalisyndikat blevet enige om at dele Verdensmarkedet mellem sig; ved Etableringen af denne Forbindelse over Rhinen (det var en af de første Forbindelser mellem de to Dødsfjender) var iøvrigt den meget omtalte Arnold Rechter en ledende Kraft, den Mand der nu rejser om og præker Korstog mod Rusland, samtidig med at han er Fortaler for Fred og Forstaaelse mellem de øvrige europæiske Nationer.

Den betydningsfuldeste europæiske Sammenslutning paa det industrielle Omraade er imidlertid det mellemeuropæiske Staalartikel, der praktisk talt omfatter samtlige Staalværker i Tyskland, Frankrig og Belgien-Luxemburg. Gennem dette Foretagende har de forskellige Landes Staalindustrier sikret sig mod Konkurrence paa deres Hjemmemarked, samtidig med at de har delt Eksportområdet mellem sig. Udenfor denne Sammenslutning staar England, der hidtil har vægret sig ved at gaa med til trods for de Opfordringer, der har været rettet til det, samt — af andre store Jernproducenter — USA.

Staalartikellet raader over en Kapital, der kan sidestilles med Farvetrustens, altsaa en Millardkapital. Efterhaanden som disse Funktioner kommer i Gang (det er jo ret nyt), vil det derfor kunne udfolde en mægtig Slagkraft. Hidtil synes dets Forretning at have stillet sig saaledes, at Konjunkturerne paa Hjemmemarkedet — takket være bl. a. en høj Toldbeskyttelse — har været overordentlig gunstige og lønnende, medens Eksporten

kun har været halvvejs tilfredsstillende.

Ogsaa paa andre Omraader er de mellemeuropæiske Sammenslutninger en Kendsgerning, f. Eks. i Kabel- og Traadindustrien (Kartellet er nylig tiltraadt af de danske Fabriker), Rørfabrikationen (her er Czekoslovakiet med i Sammenslutningen), Cement, Superfosfat osv. Og Dag for Dag synes dette europæiske Kartelsystem at vinde Terræn; man maa utvivlsomt regne med, at dette System i Fremtiden vil være et meget vigtigt Led i Europas økonomiske Struktur.

Det er med andre Ord en i høj Grad betydningsfuld Realitet. Saa meget mærkeligere var det derfor, at hele Kartelspørgsmaalet blev kuppet i Baggrunden paa den store økonomiske Konference, der afholdtes i Genève i Maj, og hvor Udsendinge fra Alverdens Nationer kunde udtale sig ikke mindst om Udsigterne for Europas økonomiske Fremtid. Paa denne Konference havde Franskmandene med Loucheur i Spidsen opstillet den These, at internationale Karteller maatte være det store regulerende økonomiske Princip i Fremtiden; men der skete det mærkelige, at Franskmandene, paa hvis Initiativ Konferencen i det hele taget var kommet i Stand, praktisk talt paa Forhaand opgav at føre deres Thesen igennem.

Kartelprincippet mødte den mest afgjorte Modstand paa Konferencen, ikke mindst fra tysk Side, hvilket forekommer mærkeligt, naar henset til den Rolle Tyskland spiller i den europæiske Kartelbevægelse. Den tyske Delegation fremhævede, at Tyskland allerede havde gjort sørgelige Erfaringer med det kontinentale Staalartikel, thi de tyske Jernforbrugere maatte betale Priser langt over Verdensmarkedets Pris, og man maatte frygte, at Kartellerne vilde være ligesaa hensynsløse overfor Arbejderne som overfor Forbrugerne.

Den tyske Delegation gav herigennem Udtryk for Stemningen, der for Tiden er almindelig indenfor visse tyske Industrikræse, hovedsagelig i de Brancher man kalder Færdigvareindustrierne, f. Eks. i Maskinindustrien. Fornyholt holdt saaledes Forretningsføreren for »Verein deutscher Maschinenbauanstalten« et Foredrag paa Foreningens Generalforsamling, hvor han blandt andet udtalte:

»Den tyske Maskinindustri bevæger sig — jeg vil ikke sige nøgen, men dog let klædt — mellem lutter svært pansrede Organisationer.«

Sagen er nemlig den, at paa samme Tid som monopolistiske Organisationer er vokset op, saa-

der stadig den fri Konkurrences Princip i nogle Industriegrene, saaledes netop i Maskinbranchen, og deraf opstaar naturligvis mange Modsetningsforhold.

Der blev paa den nævnte Generalforsamling — der i den tyske Presse er blevet viet megen Opmærksomhed — fremhævet, at den rent bedriftsmæssige Rationalisering og dermed følgende Billiggørelse af Produktionen var saaledes steget fra 0,9 Tons pr. beskæftiget Arbejder pr. Kvartal til 1,20 Tons i Løbet af et Aar.

Trods det at Maskinfabrikantene her kritiserede »Kartelsystemet« (og denne Kritik var som nævnt ligesom en Genlyd af Kritiken i Genève), erklærede de dog, at Hovedopgaven nu laa i at gennemføre en Organisation og Forstaaelse omfattende hele Maskinbranchen, der var for splittet og for overfyldt. Paa den anden Side fandt man det ikke nødvendigt at »gaa fra den ene Yderlighed til den anden; man kunde ogsaa uden Karteller og Koncerner til en vis Grad bekæmpe det utaalte System, som alles Kamp imod alle er.« Desværre blev der ikke ved den Lejlighed givet nærmere Anvisning paa, hvorledes dette lod sig praktiseres.

Man kan sikkert gaa ud fra, at naar Maskinfabrikantene er saa meget imod Sammenslutninger, er det fordi de ikke selv har kunnet blive enige; og naar Tiden er moden gaa ogsaa disse Folk utvivlsomt hen og skaber et Kartel ligesom Kulbaronerne, Jernfolkene, Bankerne, Rederne og Cementmændene har gjort.

Der er i det hele taget næppe Tvivl om, at Europa staar overfor en endnu videre Udvikling af Kartelsystemet i Fremtiden, altsaa en Udvikling stik modsat den, der paa Geneve-Konferencen næsten enstemmig blev knæsat som den ønskelige for det ny Europa, der skal rejses af Ruinerne. Man tog netop udtrykkelig Afstand fra Principet: Internationale Karteller. Det lod sig naturligvis ikke benægte, at slige Karteller eksisterer, og at de havde deres Betydning; men man kunde ikke anse dem for at være det Helbredelsesmiddel, der skulde hjælpe Europa ud af dets Nød. Dette Helbredelsesmiddel kunde ene og alene bestaa i at bortfjerne de »Verdensøkonomiens Lænker«, som en uvidende Nationalisme har paalagt den internationale Vareudveksling.

Dette blev vedtaget af en uhyre kompetent Forsamling næsten i samme Øjeblik, som i hvert Fald Tyskland var i Færd med at nedkæmpe Krisen for sit Vedkommen — i væsentlig Grad netop ved Hjælp af de Midler, som fordømtes i Genève, altsaa gennem en Kartel- og Koncernpolitik af hidtil ukendte Dimensioner.

Den fri Konkurrences, Frihandels Princip blev hyldet med Begejstring i Genève, og Begejstringen har givet Genlyd i Verdenspressen. I det hele taget gaar en sentimental Forkærlighed for dette Princip for Tiden over Jorden. I Øjeblikket er det saadan, at intet Overgreb, ingen Hjerteløshed, ingen Gemenhed bliver umoralisk, naar den blot begaas i dette Princip Navn.

Det er ikke noget Under, at i Kert Fald Lonarbejderne nærer den dybeste Mistillid til Frikonkurrencens Princip; de Folk ved altfor vel hvad det betyder, naar den menneskelige Arbejdskraft falbydes paa det aabne Marked under fri Konkurrence mellem de Arbejdssøgende. Ja, kunde man blive enige om et System, hvorefter Frikonkurrencen skulde være gældende undtagen for den menneskelige Arbejdskrafts Vedkommende, kunde man maaske faa Lonarbejdernes Tilslutning; men det er sikkert ikke Meningen.

Iøvrigt staar der udtrykkelig i Versailles-traktaten, at den menneskelige Arbejdskraft ingensinde mere maa behandles som en Handelsvare; dette har Alverdens betydende Stater givet deres Underkrift; ikke desto mindre er de fleste Regeringer for Tiden beskaffet med at undergrave Arbejdskraftens eneste Værn mod at blive behandlet som en Handelsvare, nemlig Fagforeningerne.

Der var derfor ikke noget mærkeligt i, at de franske Arbejdere gav Loucheurs These om Kartellerne som Fremtidens økonomiske Princip deres Tilslutning. Ganske vist har Arbejderne ingen Grund til uden videre at være lykkelige over Karteller og Koncerner; thi disse er jo kæmpemæssige kapitalistiske Dannelser med en uhyre Magt og Slagkraft, som de naturligvis i givet Fald vil benytte ganske hensynsløst ogsaa overfor Arbejderne. Men Arbejderne er jo skolet i at regne med den økonomiske Udviklings Realiteter; hvad hjælper det, at de istemmer Genevekonferencens højste Hymne til Frikonkurrencen, naar de klart ser, at Udviklingen faktisk gaar en helt anden Vej.

Ud fra denne Realitet maa de tage Stilling til Problemerne. Det er desuden en kendt Sag, at Arbejderne stiller videre, nemlig til en Kontrol med Kartellerne gennem en stærk demokratisk Statsmagt. Et saadant Kontrolprincip kunde selvfølgelig ikke vinde Gehør paa Genevekonferencen, saaledes som Stemningen var der. Konferencen fandt, at den vigtigste Reguleringsfaktor overfor Kartelmagten var den offentlige Menings Kritik. Hertil ytrede en af de russiske Delegerede med besk Lune: »Man taler om en Kontrol med Kartellerne gennem den offentlige Mening? Men tænk vel paa, at det let kan gaa omvendt, nemlig saaledes at det bliver disse mægtige

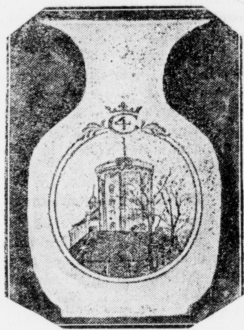
Karteller, der kommer til at kontrollere den offentlige Mening.«

Begejstrede Mennesker bliver gerne forræmmede, naar andre ikke deltager i Begejstringen. Man vil maaske sige: Socialisterne skal altid stille velvillige til hele denne Forestilling. De ved nemlig meget vel, at det ny Evropa ikke skabes gennem Frikonkurrencen, fordi Frihandel faktisk næppe eksisterer selv i Lande med ringe Toldbeskyttelse; Erhvervslivet tenderer af sig selv i det store og hele en anden Vej.

Selvfølgelig var den fortrinlig udrustede Genferkonference ligesaa vel informeret om denne Sagens faktiske Stilling som Socialisterne. Hvortil da denne store Forestilling? Eller var det hele maaske en stor og smuk Isænesættelse for at dække de to Krav, som der nu gøres saa store Anstrængelser for at vinde den offentlige Mening for i Evropa; nemlig at formindskes Statens økonomiske Magt og at svække Fagforeningerne.

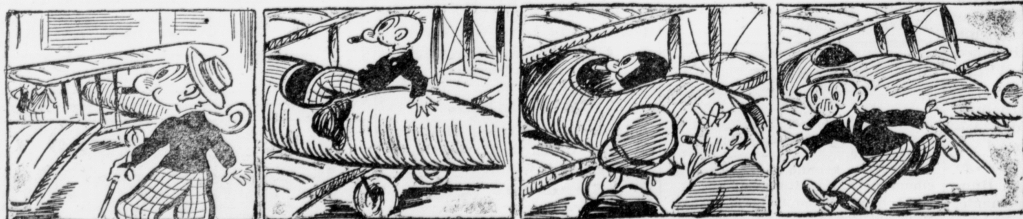
En og anden vil maaske spørge: Hvorfor sagde de store Kartellmænd ikke noget i Genève? Formodentlig var de engageret paa anden Maade, nemlig med at bestemme i Praksis hvordan Tingene skal være; de har da godt Raad til at lade andre om at udtale sig om, hvordan det burde være. Og i hvert Fald har Kartellfolkene næppe noget imod, at Frikonkurrencens Princip bliver omgivet med en ekstra Glorie; de skal nok sørge for, at Principet hovedsagelig bliver anvendt som Oplosningsmiddel mod den demokratiske Statsmagt og Fagforeningerne.

Rundskuevasen.

Vi bringer her et Billede af Aarets Rundskuevase, der er tegnet af Maleren Oluf Jensen og udført af »Den kgl. Porcelænsfabrik. Vase forestiller Rundtaarn og indgaar som et Led i Rundskuevasernes Serie af Chr. IV.s berømte Bygninger i København.

HÆNDELSE PAA FLYVEUDSTILLINGEN

Jens Amager skulde selvfølgelig se Flyveudstillingen, men var saa uheldig at møde sin Skræder. Gode Raad var dyre.

Og hurtigt maatte der handles — altsaa sprang han op i den nærmeste udstillede Maskine. Der hang holdigvis en Flyvehjelm ved Forersædet.

Da Skræderen kom, sagde han til sin Datter: »Nej se, hvilken livagtig Figur man har anbragt i den Maskine.«

Men da Skræderen atter havde iøjnefaldt sig, fik den udstillede Figur Liv og forsvandt skyndsomt ud af Lokalet.